

Prof. dr *Monika Milošević**

PRINUDNO IZVRŠENJE NA OSNOVU JAVNOBELEŽNIČKE IZVRŠNE ISPRAVE

Apstrakt: Svedoci smo trenda tzv. dejudicijalizacije sa ciljem rasterećenja sudova. Stvaranjem ili učešćem u stvaranju izvršnih isprava, javni beležnici doprinose prevenciji vođenja posebnih postupaka radi utvrđenja, ali i radi prinudnog ostvarenja prava, čime se otklanja potreba za vođenjem kognicionih sudskih postupaka u kojima bi se utvrđivala sporna prava i tražile osnove za traženje izvršenja. Zaštita poverioca koji na osnovu izvršne javnobeležničke isprave može tražiti izvršenje i te kako nameće potrebu za javnobeležničkim ispravama kao izvršnim ispravama. Nesporo je da se time štiti i dužnik od troškova vođenja parničnog postupka. Polazeći od ovoga, autor najpre razmatra koje javnobeležničke isprave imaju svojstvo izvršnog naslova, zatim analizira uslove koji su neophodni za izvršnost javnobeležničke isprave, a sve to korišćenjem uporednopravnog, kao i egzegetskog metoda. Autor analizira i primenu javnobeležničke isprave kao izvršnog naslova u Evropskoj uniji na osnovu Uredbe o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu. Najzad, autor razmatra i pravna sredstva koja se mogu primeniti protiv javnobeležničkih izvršnih isprava.

Ključne reči: izvršna isprava, javnobeležnička isprava, podobnost za izvršenje, potvrda izvršnosti, Uredba o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu, Uredba o nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i privrednim stvarima, pravna sredstva protiv javnobeležničkih izvršnih isprava.

1. UOPŠTENO

Izvršni postupak predstavlja prinudno izvršenje pravnih zahteva upotrebom državne sile.¹ Reč je o prinudnom namirenju potraživanja poverioca koje je nesumnjivo utvrđeno. Pokreće se radi prinudnog iz-

* Vanredna profesorka Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu
e-mail: monika.milosevic@pravnofakultet.rs

1 Culja, S., 1938, *Građansko procesno pravo Kraljevine Jugoslavije, I sveska, vanparnični postupci (izvršno, stečajno i vanparnično procesno pravo)*, Beograd, Izdavačko i knjižarsko preduzeće Geca Kon, str. 1.

vršenja odluke kojom je utvrđeno da ima mesta pravnoj zaštiti i kojom je sud dužnika osudio na neko činjenje ili nečinjenje. Odluka koja daje povod izvršnom postupku ne mora poticati samo od suda.² Kao izvršne isprave koje predstavljaju osnov izvršenja, osim odluka sudova opšte nadležnosti, privrednih sudova, arbitražnih odluka, izvršavaju se i odluke koje je doneo sudija za prekršaje, upravni organ (osim ako je za njihovo izvršenje predviđena nadležnost drugog organa), različite vrste poravnjanja, isprava i drugih akata koje prema zakonskom tekstu predstavljaju osnov izvršenja.³ Ovde spadaju i javnobeležničke isprave. Zbog čega je javnobeležničkoj ispravi dato svojstvo izvršnog naslova? Javnobeležnička izvršna isprava predstavlja vrhunac javnobeležničke delatnosti, budući da se njome postiže veći stepen pravne sigurnosti, efikasnosti i ekonomičnosti u pravnom prometu, a takođe se i direktno rasterećuju sudovi. Ovo posebno stoga što sporovi koji se vode pred sudovima za namirenje potraživanja u velikom broju slučajeva ne predstavljaju sporeve o postojanju potraživanja već proizilaze iz izbegavanja ili pak odugovlačenja izvršenja obaveza, kao i nelikvidnosti privrednih subjekata. Upravo se pomoću izvršne javnobeležničke isprave postiže brže i efikasnije ostvarenje subjektivnih prava i ovlašćenja.⁴ Stvaranjem ili učešćem u stvaranju izvršnih isprava javni beležnici doprinose prevenciji vođenja posebnih postupaka radi utvrđenja, ali i radi prinudnog ostvarenja prava. Time se otklanja potreba vođenja kognicionih sudskih postupaka u kojima bi se utvrđivala sporna prava i tražile osnove za traženje izvršenja.⁵ U nekim zemljama⁶ javni beležnik čak neposredno sprovodi izvršenje na osnovu verodostojne isprave.⁷ Koje javnobeležničke isprave imaju svojstvo izvršnog naslova propisano je zakonima. To su javnobeležnički zapisi ili notarski obrađene isprave, odnosno javnobeležnički akti, kao i solemnizovane privatne isprave koje su sa njima izjednačene.⁸ Terminološki, oni su određeni kao „javnobeležničke isprave koje imaju

2 Poznić, B., Rakić Vodinečić, V., 2015, *Građansko procesno pravo*, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu i Službeni glasnik, str. 27.

3 Poznić, B., Rakić Vodinečić, V., 2015, str. 572.

4 Bikić, E., Povolakić, M., Suljević, S., Plavšić, M., 2013, *Notarsko pravo*, Sarajevo, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, str. 140–141.

5 Dika, M., 2010, Javnobilježničke ovršne isprave, *Zbornik radova sa regionalnih konferencija o notarijatu*, Nemačka organizacija za tehničku saradnju (GTZ) GmbH, Otvoreni fond za jugoistočnu Evropu – Pravna reforma, Beograd, Tirana, april–novembar, str. 2.

6 Na primer u Hrvatskoj.

7 Čl. 278–289. Ovršnog zakona Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16.

8 Bikić, E., Povolakić, M., Suljević, S., Plavšić, M., 2013, str. 141.

snagu izvršne isprave”⁹, „izvršne notarske isprave”¹⁰, „ovršna javnobilježnička odluka i ovršna javnobilježnička isprava”¹¹, „izvršljiv notarski zapis”¹². U uporednom pravu se za izvršnost javnobeležničke isprave uglavnom zahteva da sadrži određenu obavezu na činjenje u pogledu koje je dopušteno raspolaganje uz saglasnost dužnika da se na osnovu te isprave može neposredno sprovesti prinudno izvršenje.¹³ Ovo su uslovi za neposrednu izvršnost javnobeležničke isprave, no za nastupanje izvršnosti neophodno je da potraživanje dospe – tek pošto je potraživanje dospelo, uslovi za potvrdu neposrednog izvršenja su ispunjeni budući da tek od tog momenta javnobeležnička isprava dobija svojstvo izvršne isprave.¹⁴ Izvršne javnobeležničke isprave izjednačene su sa ostalim izvršnim ispravama, što znači da na osnovu njih (kao i kada su u pitanju ostale izvršne isprave, a na osnovu predloga za izvršenje) sud donosi odluku o određivanju izvršenja, iz čega dalje proizilazi da se rešenje o izvršenju može pobijati kao i sve druge izvršne isprave u skladu sa pravilima izvršnog postupka.¹⁵ Budući da su pored izvršnih isprava osnov za prinudno izvršenje i verodostojne isprave,¹⁶ treba napomenuti da javnobeležnička overa potpisa na privatnoj ispravi u principu nema svojstvo izvršne isprave, ali može da predstavlja verodostojnu ispravu ukoliko u

- 9 Član 41. stav 1. tačka 6. Zakona o izvršenju i obezbeđenju Republike Srbije, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15.
- 10 Član 23. stav 1. tačka 3. Zakona o izvršnom postupku FBiH, *Sl. novine FBiH*, br. 32/03, 33/06, 46/16 i član 23. stav 1. tačka 3. Zakona o izvršnom postupku Republike Srpske, *Sl. glasnik Republike Srpske*, br. 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13.
- 11 Član 23. stav 1. tačka 5. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16.
- 12 Član 17. stav 2. tačka 2. Zakona o izvršbi in zavarovanju Republike Slovenije, *Uradni list RS*, št. 3/07 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08-ZST-1, 45/08-Zarbit, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15 in 76/15 – odl. US.
- 13 Član 85. stav 1. Zakona o javnom beležništvu Republike Srbije, *Sl. glasnik RS*, br. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – dr. zakon, 93/14 – dr. zakon, 121/14, 6/15 i 106/15, član 54. stav 1. Zakona o javnom bilježništvu Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, član 4. Zakona o notariatu Republike Slovenije, *Uradni list RS*, št. 2/07, 45/08, član 90. stav 1. Zakona o notarima FBiH, *Službene novine FBiH*, br. 45/02, član 85. stav 1. Zakona o notarima Republike Srpske, *Sl. glasnik RS*, br. 86/04, 2/05, 74/05, 76/05, 91/06, 37/07, 50/10, 78/11, 20/14.
- 14 Rijavec, V., 2002, Neposredna ovršnost javnobilježničkog akta, *Javni bilježnik* 6(2002) 13, str. 35.
- 15 Bikić, E., Povlakić, M., Suljević, S., Plavšić, M., 2013, str. 140.
- 16 Čl. 40. i 52. ZIO, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15, član 22. ZIP, *Sl. novine FBiH*, br. 32/03, 33/06, 46/16; član 22. ZIP, *Sl. glasnik RS*, br. 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13; član 22. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16; član 23. ZIZ, *Uradni list RS*, št. 3/07 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08-ZST-1, 45/08-Zarbit, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15 i 76/15 – odl. US.

sebi sadrži pravni posao koji se po svojoj sadržini prema zakonu smatra verodostojnom ispravom.¹⁷

2. PODOBNOST IZVRŠNE ISPRAVE ZA IZVRŠENJE

Na osnovu izvršne isprave može se doneti rešenje o izvršenju, ukoliko su u njoj navedeni podaci o izvršnom poveriocu, izvršnom dužniku, predmet, vrsta i obim ispunjenja obaveze.¹⁸ Ovi uslovi se svakako odnose i na izvršnu javnobeležničku ispravu. Izvršna javnobeležnička isprava prema svojoj pravnoj prirodi odgovara sudskom poravnanju.¹⁹ I kod izvršne javnobeležničke isprave i kod sudskog poravnanja reč je o pravu kojim stranke mogu slobodno da raspolažu u situaciji kada među njima nema spora i kada su voljne da pristanu na prinudno izvršenje na osnovu tog poravnanja, odnosno te javnobeležničke isprave.²⁰ Tako, slovenački zakon koji reguliše izvršni postupak propisuje da se njegove odredbe o poravnanju primenjuju i na notarske zapise.²¹ Sasvim je sigurna sličnost između poravnanja i javnobeležničkih isprava koje imaju svojstvo izvršnog naslova i u pogledu uslova za sprovođenje izvršenja, a to je dospelost potraživanja.²²

2.1. ISPRAVE SAČINJENE OD STRANE JAVNOG BELEŽNIKA O PRAVNIM POSLOVIMA STRANAKA KAO IZVRŠNI NASLOV

Pre nego što odgovorimo na pitanje koje to javnobeležničke isprave imaju svojstvo izvršnog naslova, zadržaćemo se na razlozima zbog kojih je javnobeležničkim ispravama uopšte priznato ovo svojstvo. Kao prvenstveni razlog može se navesti obezbeđenje poverioca – naime, ukoliko dužnik ne ispuni svoju obavezu, poverilac ne mora voditi parnični postupak kako bi izdejstvovao sudsku odluku. Budući da se uglavnom za izvršnost jav-

17 Bikuć, E., Powlakić, M., Suljević, S., Plavšić, M., 2013, str. 141.

18 Član 47. stav 1. ZIO, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15; član 21. stav 1. ZIZ, *Uradni list RS*, št. 3/07 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08-ZST-1, 45/08-ZArbit, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15 i 76/15 – odl. US; član 29. stav 1. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16; član 27. stav 1. ZIP, *Sl. novine FBiH*, br. 32/03, 33/06, 46/16; član 27. stav 1. ZIP, *Sl. glasnik RS*, br. 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13.

19 Bikić, E., Powlakić, M., Suljević, S., Plavšić, M., 2013, str. 142.

20 Powlakić, M., Schalast, C., Softić, V., 2009, *Komentar Zakona o notarima u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, Nemačka organizacija za tehničku saradnju (GTZ) GmbH i Otvoreni Regionalni Fond za jugoistočnu Evropu, str. 245.

21 Član 17. stav 3. ZIZ, *Uradni list RS*, št. 3/07 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08-ZST-1, 45/08-ZArbit, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15 in 76/15 – odl. US.

22 Powlakić, M., Schalast, C., Softić, V., 2009.

nobeležničke isprave traži saglasnost dužnika, izvesno je da su davanjem ovakve saglasnosti dužnici svesni da poverilac odmah po dospelosti može da zahteva prinudno izvršenje, pa se više pridržavaju preuzetih obaveza.²³ Reč je zapravo o dobrovoljnom stvaranju izvršnih isprava uz učešće javnih beležnika koje garantuje kvalitet dispozicije stranaka. Kao javnobeležničke isprave kojima se priznaje svojstvo izvršnog naslova smatraju se najpre one među njima koje predstavljaju isprave koje o pravnim poslovima među strankama ili koje o jednostranim pravnim poslovima sačinjavaju javni beležnici.²⁴ Nesporno je da je ovakvim ispravama koje sačinjavaju javni beležnici priznato svojstvo izvršne isprave.

2.2. OSTALE JAVNOBELEŽNIKE ISPRAVE KOJE IMAJU SVOJSTVO IZVRŠNOG NASLOVA

Pored javnobeležničkih zapisa, odnosno javnobeležničkih akata, odnosno notarski obrađenih isprava, svojstvo izvršne isprave mogu imati i javnobeležnički zapisnici, i to u zemljama u kojima su predviđeni kao vrsta javnobeležničkih isprava.²⁵ Podrazumeva se da je uslov za izvršnost ove vrste javnobeležničkih isprava dospelost potraživanja i saglasnost dužnika da se na osnovu njih može, radi namirenja potraživanja, neposredno sprovesti izvršenje. Svojstvo izvršnog naslova mogu imati i solemnizovane privatne isprave.²⁶ Privatne isprave se aktom solemnizacije izjednačavaju sa javnobeležničkim zapisima, odnosno javnobeležničkim aktima, odnosno notarski obrađenim ispravama. Javnobeležnička overa privatne isprave jeste posvedočenje dokumenata za izvršeno potvrđivanje činjenica od strane javnog beležnika.²⁷ Overavanjem od strane javnog beležnika, takva privatna isprava dobija snagu javne isprave i deluje *erga omnes*²⁸ (overa ne menja sadržinu privatne isprave na koju se odnosi, već predstavlja dokaz autentičnosti potpisa lica privatnog dokumenta). I potpuni otpravak

23 Rijavec, V., 2007, Problematika ovršnog notarskog akta na primjeru Slovenije, *Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru (GTZ) GmbH, Neum, 22 – 24 juni, str. 157.

24 Dika, M., 2010, str. 4.

25 Član 6. ZJB, *Sl. glasnik RS*, br. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – dr. zakon, 93/14 – dr. zakon, 121/14, 6/15 i 106/15; član 3. ZJB, *Narodne novine*, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07 i 75/09; član 3. ZN, *Uradni list RS*, št. 2/07 i 45/08.

26 Član 85. stav 5. ZJB, *Sl. glasnik RS*, br. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – dr. zakon, 93/14 – dr. zakon, 121/14, 6/15 i 106/15; član 54. stav 6. ZJB, *Narodne novine*, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07 i 75/09

27 Senjak K., 2013, Notarijat i izvršnost notarskih akata, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, str. 468 i Prokić, Trgovčević, M., 2012, *Ovlašćenja javnog beležnika i organizacija beležništva*, Beograd, Službeni glasnik, str. 235.

28 Prokić Trgovčević, M., 2012, str. 231.

javnobeležničkog zapisa može biti izvršna isprava.²⁹ Otpravak je potpuni prepis javnobeležničke isprave koji je označen kao otpravak i koji je overen na isti način kao i izvornik i koji u pravnom prometu zamenjuje javnobeležničku ispravu.³⁰ Upravo zbog toga što javnobeležnička isprava ostaje na čuvanju kod javnog beležnika, u pravnom prometu je zamenjuju otpravci.³¹ Otpravak može biti izdat od strane javnog beležnika samo dok se izvornik isprave nalazi kod njega. Ako je izvornik pak izdao strankama, javni beležnik više ne može izdavati otpravke, već samo prepise.³² Pravilo je da se svakoj od stranaka otpravak može izdati samo jednom.³³

2.2.1. Specifično rešenje hrvatskog prava

Kao i u srpskom pravu, i u hrvatskom pravu svojstvo izvršne isprave ima solemnizovana privatna isprava. Posebno interesantni jesu zadužnica i blanko zadužnica, kao i isprava koja sadrži izjavu dužnika kojom pristaje na zaplenu plate (ili dela plate), odnosno drugih stalnih novčanih primanja.³⁴ Naime, dužnik može privatnom ispravom koja je potvrđena od strane javnog beležnika dati saglasnost da se radi naplate potraživanja određenog poverioca zaplene svi njegovi računi kod banaka i da se novčana sredstva sa tih računa, u skladu sa njegovom izjavom sadržanom u toj ispravi, direktno isplaćuju poveriocu (zaplena računa na osnovu zadužnice). Ista pravila važe i kada je u pitanju blanko zadužnica. Ovakve isprave imaju svojstvo pravnosnažnog rešenja o izvršenju (kod blanko zadužnice nakon što iznos potraživanja i podaci o poveriocu budu u nju upisani).³⁵ Zaduznica, dakle, jeste isprava na kojoj je javno overen potpis dužnika i kojom dužnik daje saglasnost da se radi naplate potraživanja određenog poverioca zaplene svi računi koje ima kod banaka, a da se novac sa tih računa, saglasno njegovoj izjavi koja je u toj ispravi sadržana, direktno isplaćuje poveriocu. Takva isprava ima dejstvo pravnosnažnog rešenja o izvršenju kojim se zaplenjuje potraživanje sa računa i prenosi na poverioca radi naplate.³⁶ Zaduznica služi obezbeđenju novčanog potraživanja,

29 Prokić Trgovčević, M., 2012, str. 327.

30 Član 105. st. 1–4. ZJB, *Sl. glasnik RS*, br. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – dr. zakon, 93/14 – dr. zakon, 121/14, 6/15 i 106/15.

31 Triva, S., Dika, M., 2004, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, Narodne novine, str. 241.

32 Culja, S., 1938, str. 820.

33 Triva, S., Dika, M., 2004.

34 Dika, M., 2010, str. 10.

35 Član 214. stav 1. i član 215. stav 1. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16.

36 Dika, M., 2010, str. 10.

koje može biti određeno ili određivo. Kao što je već napomenuto, poseban oblik zadužnice predstavlja blanko zadužnica, u kojoj se naknadno može uneti kako iznos potraživanja tako i naziv titulara potraživanja u odnosu na obavezu iz zadužnice (do momenta upisa potraživanja i označenja poverioca, blanko zadužnica se ne može prenositi prostom predajom).³⁷ Potraživanje u blanko zadužnici jeste apstraktno, a tek kada se naknadno upiše iznos potraživanja i podaci o poveriocu,³⁸ njenim podnošenjem banci od strane poverioca proizvodi isto dejstvo kao i obična zadužnica – dejstvo pravnosnažnog rešenja o izvršenju.³⁹ Ovršnim zakonom iz 1996. godine bilo je predviđeno da je dužnik ovlašćen da ispravom na kojoj je javni beležnik overio potpis da saglasnost poveriocu da se radi naplate njegovog potraživanja zaplene određeni dužnikovi računi, odnosno račun, kod banke ili drugog pravnog lica koje obavlja poslove platnog prometa i da se sredstva sa njih direktno isplaćuju poveriocu. Ovaj način obezbeđenja potraživanja prvobitno se zvao zaplena računa po pristanku dužnika, i tek je izmenama Ovršnog zakona iz 2005. godine nazvan zadužnicom.⁴⁰ Prema najnovijem Ovršnom zakonu, ako je naplata zatražena na osnovu zadužnice upisane u Registar zadužnica i blanko zadužnice⁴¹ na osnovu saopštenja javnog beležnika koji je potvrdio zadužnicu, Agencija će postupiti kao povodom pravnosnažnog rešenja o izvršenju. Ako je pak naplata zatražena na osnovu zadužnice koja nije upisana u Registar zadužnica i blanko zadužnice na osnovu saopštenja javnog beležnika koji je potvrdio zadužnicu, Agencija će postupiti kao povodom zahteva za direktnu naplatu.⁴² Zaduznica je prema dejstvu izjednačena sa pravnosnažnim rešenjem o izvršenju, koje je osnov za vansudsko izvršenje, ali istovremeno može da predstavlja i izvršnu ispravu na osnovu koje se može tražiti izvršenje protiv dužnika na drugim predmetima izvršenja, ne na računu kod banke.⁴³ Pored toga, hrvatsko pravo poznaje mogućnost davanja saglasnosti dužnika privatnom ispravom, overenom kod javnog beležnika, da se radi namirenja potraživanja zapleni njegova plata, odnosno drugo stalno novčano

37 Crnjanski, V., 2015, Javnobeležnička isprava o zasnivanju hipoteke kao vrsta izvršne isprave, *Pravni zapisi*, 1, str. 102.

38 Čime se zapravo pretvara u zadužnicu.

39 Dika, M., 2010, str. 11.

40 Mihalčić, G., 2013, Zaduznica i bjanko zaduznica u svjetlu novouvedenih pravila o registru zaduznica i bjanko zaduznica, *Pravo i porezi: časopis za pravnu i ekonomsku teoriju i praksu*, 22 (2013) 2, str. 10.

41 Prema Mihalčić razlog zbog kojeg je zakonodavac uveo Registar kontrole istinitosti zaduznica jeste potreba za osujećenjem mogućih zloupotreba zaduznica, a posebno blanko zaduznica (vid. Mihalčić, G., 2013, str. 109).

42 Član 208. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16.

43 Dika, M., 2010, str. 10.

primanje, osim u delu u kome je to primanje izuzeto od izvršenja. Ovakva isprava ima dejstvo pravnosnažnog rešenja o izvršenju.⁴⁴ Ona može imati i svojstvo izvršne isprave na osnovu koje se može tražiti izvršenje protiv dužnika i na drugim predmetima izvršenja.⁴⁵

2.2.2. Sporazum o zasnivanju založnog prava kao javnobeležnička izvršna isprava

U srpskom pravu na osnovu javnobeležničkog zapisa koji sadrži obavezu zasnivanja, prenosa, ograničenja ili ukidanja nekog prava koje se upisuje u registre nepokretnosti može se neposredno sprovesti upis u registar ako je lice koje se u tom zapisu obavezuje na to izričito pristalo. Isto tako, na osnovu javnobeležničkog zapisa na osnovu koga je u registre nepokretnosti upisana hipoteka ili drugo pravo unovčenja nepokretnosti na određenoj nepokretnosti može se neposredno zahtevati izvršenje na toj nepokretnosti nakon dospelosti obezbeđenog potraživanja, odnosno drugog prava unovčenja nepokretnosti, ako je lice koje se zapisom u njemu obavezalo na to izričito pristalo.⁴⁶ Javni beležnik može da u obliku javnobeležničkog zapisnika utvrdi sporazum stranaka o postojanju novčanog potraživanja i vremenu njegovog dospeća i njihovu saglasnost da se upisom založnog prava na nepokretnosti izvršnog dužnika, odnosno da se zasnivanjem založnog prava popisom pokretnih stvari dužnika, obezbeđuje novčano potraživanje, a koje ima snagu sudskog poravnanja.⁴⁷ Ovo praktično znači da se na osnovu ovog sporazuma neposredno može sprovesti izvršenje, budući da sporazum ima snagu sudskog poravnanja i samim tim izvršne isprave.⁴⁸ Ovde je zapravo u pitanju zasnivanje založnog prava na osnovu sporazuma stranaka, kao jednom od sredstava obezbeđenja potraživanja koje predviđa srpski Zakon o izvršenju i obezbeđenju.⁴⁹ Kao što je već navedeno, hrvatsko pravo predviđa mogućnost sudskog i javnobeležničkog založnopravnog obezbeđenja na osnovu sporazuma stranaka. Sporazumi o javnobeležničkom založnopravnom osiguranju koji su zaključeni u obliku javnobeležničkog akta izjednačeni su po svom dejstvu sa sudskim poravnanjem i imaju značenje izvršne isprave.⁵⁰ Isto važi za

44 Član 202. st. 1. i 2. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16.

45 Član 202. stav 5. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16.

46 Član 85. st. 2. i 3. ZJB, *Sl. glasnik RS*, br. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – dr. zakon, 93/14 – dr. zakon, 121/14, 6/15 i 106/15.

47 Član 88. stav 1. tačka 5. ZJB, *Sl. glasnik RS*, br. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – dr. zakon, 93/14 – dr. zakon, 121/14, 6/15 i 106/15.

48 Član 429. stav 2. ZIO, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15.

49 Član 414. ZIO.

50 Dika, M., 2010, str. 6 i član 301. stav 2. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16.

slovenačko pravo, s tim da je predviđeno da je samo javni beležnik (a ne i sud) nadležan za sporazumno zasnivanje izvršnog založnog prava. Stranke se mogu sporazumeti o obezbeđenju postojećeg potraživanja, vremenu njegovog dospeća, saglasnosti o zasnivanju založnog prava i dužnik može pristati na neposredno izvršenje na osnovu notarskog akta. Na taj način može da se zasnuje založno pravo na nepokretnim, pokretnim stvarima i pravima.⁵¹

3. OBAVEZA IZ JAVNOBELEŽNIČKE ISPRAVE KOJU TREBA IZVRŠITI

Da bi javnobeležnička isprava predstavljala izvršni naslov, neophodno je da je u njoj sadržana određena obaveza na činjenje u pogledu koje je dopušteno raspolaganje i da se dužnik saglasi da se na osnovu te isprave može neposredno sprovesti prinudno izvršenje, naravno po dospelosti obaveze. Obaveza sadržana u javnobeležničkoj ispravi koju treba izvršiti može se uporediti sa presudom kojom se usvaja kondemnatorni tužbeni zahtev u parničnom postupku. Moguće je ovakvu ispravu porediti i sa sudskim poravnanjem, koje isto kao i kondemnatorna presuda, ima svojstvo izvršne isprave.⁵² Izvršna javnobeležnička isprava predstavlja osnov za saglasnost dužnika za neposredno sprovođenje prinudnog izvršenja, kao i za određenu sudsku zaštitu u postupku sprovođenja izvršenja.⁵³ Kondemnatorna presuda pak predstavlja vrstu presude kojom sud tuženom nalaže da izvrši određenu činidbu prema tužiocu. Ta činidba može biti pozitivna (činjenje) ili negativna (nečinjenje, propuštanje, trpljenje).⁵⁴ Sam tužbeni zahtev koji sud usvaja u nauci se shvata kao tvrdnja tužioca da je usled povrede ili ugrožavanja njegovog subjektivnog prava u njegovu korist nastupila pravna posledica određene sadržine o kojoj sud treba da odluči na taj način što će, usvajanjem tužbenog zahteva, tu posledicu izreći presudom.⁵⁵ Tužbeni zahtev mora biti određen i u subjektivnom smislu

51 Čl. 249–254. ZIZ, *Uradni list RS*, št. 3/07 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08-ZST-1, 45/08-ZArbit, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15 in 76/15 – odl. US.

52 Član 41. stav 1. tačka 1. ZIO, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15; član 23. stav 1. tačka 1. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16; član 23. stav 1. tačka 1. Zakona o izvršnom postupku FBiH, *Sl. novine FBiH*, br. 32/03, 33/06 i 46/16 i član 23. stav 1. tačka 1. Zakona o izvršnom postupku Republike Srpske, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12 i 67/13.

53 Rijavec, V., 2002, str. 36.

54 Poznić, B., Rakić Vodinelić, V., 2015, str. 433.

55 Tužbeni zahtev ima procesnopravni karakter, što praktično znači da predstavlja tužiocu tvrdnju o pravnoj posledici o kojoj on traži presudu (materijalnopravni karak-

(određenost parničnih stranaka) i u objektivnom smislu (tužilac mora da odredi sadržinu pravne zaštite čije izricanje traži od suda, a po potrebi i obim te zaštite).⁵⁶ I javnobeležnička isprava, kao osnov za saglasnost dužnika sa neposrednim izvršenjem i sudsku zaštitu u postupku izvršenja, mora biti određena i u subjektivnom smislu (vezano za lica između kojih postoje potraživanja) i u objektivnom smislu (u pogledu detaljnog određivanja pravne zaštite koju poverilac želi da ostvari u izvršnom postupku).⁵⁷ Potrebno je da se tačno navede obaveza koju dužnik treba da izvrši; individualno određena stvar ili tačna vrsta i količina zamenljivih stvari (ako se obaveza dužnika sastoji u predaji takvih stvari), odnosno da se tačno označi predmet obaveze⁵⁸ (predmet je zapravo akt predaje stvari – *dare*, činjenje – *facere*, nečinjenje – *non facere* ili trpljenje – *parti*).⁵⁹ Podrazumeva se da je samo utvrđenje postojanja duga nedovoljno, već je potreban i dogovor o tome da je dužnik dužan da ispuni obavezu. Ovde možemo primetiti sličnost sa sudskim poravnanjem. Sudsko poravnanje je, naime, procesni ugovor kojim stranke pred sudom sporazumno okončavaju spor uzajamnim popuštanjem.⁶⁰ U pitanju je, dakle, sporazum stranaka zaključen pred sudom u parničnom, vanparničnom postupku, u upravnom sporu, poravnanje o imovinskopravnom zahtevu istaknutom u krivičnom postupku, kao i poravnanje zaključeno pred javnim beležnikom.⁶¹ Dalje poređenje između izvršne javnobeležničke isprave i kondemnatorne presude odnosi se na uslov dospelosti. Dospelost je osnov za izvršenje na osnovu izvršne javnobeležničke isprave, a jedan od uslova za donošenje kondemnatorne presude jeste i dospelost.⁶² I u pogledu ovog uslova bi se

ter zahteva odnosi se na isticanje tužioca da mu pripada pravo na činidbu po stvarnopravnom ili tražbenopravnom osnovu).

56 Poznić, B., Rakić Vodinelic, V., 2015, str. 308–309.

57 Rijavec, V. 2007, str. 158.

58 Rijavec, V., 2002.

59 Perović, S., 1981, *Obligaciono pravo*, Beograd, Službeni list SFRJ, str. 311.

60 Poznić, B., Rakić Vodinelic, V., 2015, str. 420.

61 Poznić, B., Rakić Vodinelic, V., 2015, str. 584.

62 Član 343. stav. 1 Zakona o parničnom postupku Republike Srbije, *Sl. glasnik RS*, br. 72/11, 49/13 – odluka US, 74/13 – odluka US i 55/14; član 326. stav 1. Zakona o parničnom postupku Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14; član 177. stav 1. Zakona o parničnom postupku Republike Srpske, *Sl. glasnik Republike Srpske*, br. 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13; član 177. stav 1. Zakona o parničnom postupku FBiH, *Sl. novine FBiH*, br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15; član 311. stav 1. Zakona o pravdnem postupku Republike Slovenije, *Uradni list RS*, št. 73/07 – uradno prečišćeno besedilo, 45/08-ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09-odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US in 48/15 – odl. US.

mogla povući paralela između izvršne javnobeležničke isprave i sudskog poravnanja, budući da je uslov za sprovođenje izvršenja na osnovu sudskog poravnanja dospelost potraživanja.

4. PRAVNI OSNOV OBAVEZE

Izvršna javnobeležnička isprava bi trebalo da bude sačinjena tako da se iz nje vidi pravni osnov obaveze, premda zakon to izričito ne navodi kao uslov za neposrednu izvršnost javnobeležničke isprave.⁶³ Pojedina zakonodavstva ipak zahtevaju navođenje pravnog osnova javnobeležničke isprave (na primer, u Austriji je navođenje pravnog osnova uslov za izvršnost javnobeležničke isprave)⁶⁴ a pojedina ne (na primer, slovenačko, hrvatsko). U srpskom pravu sud obustavlja postupak ako nisu ispunjeni formalni uslovi za izvršnost javnobeležničke isprave, što znači da se sud upušta u ispitivanje valjanosti javnobeležničkog zapisa. Upravo da bi se izbegao problem ispitivanja valjanosti izvršne isprave, bilo bi neophodno da javni beležnik iznese pravni osnov strankama i navede ga u javnobeležničkom zapisu.⁶⁵

5. PREDMET IZVRŠNE JAVNOBELEŽNIČKE ISPRAVE, VRSTA I OBIM OBAVEZA

Predmet u javnobeležničkom aktu jeste pravo ili pravni odnos koji se uređuje tom ispravom.⁶⁶ Uslov za neposrednu izvršnost javnobeležničke isprave jeste navođenje tačne obaveze dužnika kojoj se on podvrgava u neposrednom prinudnom izvršenju.⁶⁷ Potraživanja mogu biti novčana i nenovčana, ali je neophodno da budu u pitanju potraživanja kojima stranke mogu slobodno raspolagati. Takođe, i obim dužnikove obaveze mora da bude tačno određen ili bar odrediv (da se prema objektivnim kriterijumima može odrediti). Poseban problem predstavljaju buduća i uslovna potraživanja. U Nemačkoj je dozvoljeno da se neposredno izvrši buduće potraživanje uz uslov da se stranke dogovore za određeni fiksni iznos ili deo potraživanja za koji se dužnik slaže sa neposrednim izvršenjem. To isto važi i za maksimalnu hipoteku. U Austriji je pak za maksimalnu hipoteku neposredna izvršnost izričito isključena zbog neodređenosti zah-

63 Rijavec, V., 2002.

64 §3 Notariatsordnung, RGBI 75/1871 sa poslednjom izmenom prema BGBL 50/206.

65 Prokić Trgovčević, M., 2012, str. 320–321.

66 Rijavec, V., 2007, str. 159.

67 Prokić, Trgovčević, M., 2012, str. 318.

teva.⁶⁸ U Sloveniji o ovom pitanju nema izričite zabrane, ali se kao uslov za neposredno izvršenje javnobeležničke isprave zahteva da obaveza koja se duguje bude unapred tačno određena, što se može odnositi i na buduća potraživanja, pod uslovom da budu jasno određena prema osnovu i obimu.⁶⁹ U Hrvatskoj je propisano pravilo prema kome poverilac koji je izvršnom ispravom ovlašćen da odredi obim ili vreme ispunjenja potraživanja to treba da navede u predlogu za izvršenje. Ako je prema izvršnoj ispravi treće lice ovlašćeno da odredi obim ili vreme ispunjenja potraživanja, smatraće se da je to lice odredilo obim ili vreme ispunjenja potraživanja ako je to učinilo u javnoj ili javno overenoj ispravi.⁷⁰ U skladu sa tim će se smatrati da je potraživanje utvrđeno javnobeležničkim aktom dospelo onog dana i u visini kako u predlogu označi izvršni poverilac, ili treće lice u javnoj ili javno overenoj ispravi. Ova mogućnost je potvrđena odredbama o založnopravnom i fiducijarnom obezbeđenju potraživanja.⁷¹ Naime, prema hrvatskom pravu, na osnovu sporazuma stranaka moguće je sudsko, odnosno javnobeležničko obezbeđenje potraživanja, kao i sudsko i javnobeležničko obezbeđenje prenosom svojine na stvari i prenosom prava.⁷² Ova potraživanja moraju biti određena ili određiva,⁷³ no smatraće se da je potraživanje određivo ako je u sporazumu naznačen okvirni iznos budućeg potraživanja koje se obezbeđuje, s obzirom na određeni pravni odnos ili više pravnih odnosa stranaka i ako su poverilac ili treće lice ovlašćeni da naknadno odrede visinu potraživanja nastalog do tog okvirnog iznosa, kao i vreme njegove dospelosti.⁷⁴

U Srbiji je u članu 82. stav 1. tačka 3. propisano da javni beležnik u obliku javnobeležničkog zapisa sastavlja „ugovor o hipoteci i založnu izjavu ako sadrže izričitu izjavu obavezanog lica da se na osnovu ugovora o hipoteci, odnosno založne izjave, može, radi ostvarenja dugovane činidbe, po dospelosti obaveze neposredno sprovesti prinudno izvršenje, sudskim ili vansudskim putem”, a član 85. stav 1. istog zakona propisuje da je javnobeležnički zapis izvršna isprava ako je u njemu utvrđena određena obaveza na činidbu o kojoj se stranke mogu sporazumeti i ako sadrži izričitu izjavu obavezanog lica da se na osnovu te isprave može, radi ostvarenja dugovane činidbe, po dospelosti obaveze sprovesti prinudno izvršenje. Ako obaveza zavisi od nastupanja uslova ili isteka roka koji nije kalen-

68 Rijavec, V., 2002, str. 37.

69 Rijavec, V., 2007, str. 160–161.

70 Član 29. st. 5. i 6. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16.

71 Dika, M., 2010, str. 7.

72 Čl. 299–327 OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16.

73 Član 310. stav 1. Ovršnog zakona izričito navodi da se mogu obezbediti i buduća potraživanja.

74 Čl. 302. i 311. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16.

darski određen, za izvršnost javnobeležničkog zapisa, pod uslovom da se strane u tom zapisu nisu drugačije dogovorile, potrebno je da se javnom ispravom, ili ispravom na kojoj je potpis poverioca overen, a ukoliko to nije moguće pravnosnažnom parničnom presudom, utvrdi da je uslov nastupio, odnosno da je rok istekao. Takođe, na osnovu javnobeležničkog zapisa na osnovu koga je u registre nepokretnosti upisana hipoteka ili drugo pravo unovčenja nepokretnosti, na određenoj nepokretnosti se može neposredno zahtevati izvršenje na toj nepokretnosti nakon dospelosti obezbeđenog potraživanja, odnosno drugog prava unovčenja nepokretnosti, ako je lice koje se zapisom obavezalo u njemu na to izričito pristalo.⁷⁵ Srpski Zakon o izvršenju i obezbeđenju u članu 47. stav 1. izričito navodi da je izvršna isprava podobna da se na osnovu nje donese rešenje o izvršenju ukoliko sadrži podatke o izvršnom poveriocu, izvršnom dužniku, te predmet, vrstu i obim ispunjenja obaveze, a ukoliko u izvršnoj ispravi nije određen rok za dobrovoljno ispunjenje obaveze, on iznosi osam dana od dostavljanja izvršne isprave izvršnom dužniku. Svojestvo izvršne isprave ima i ugovor o hipoteci.⁷⁶ Ugovor o hipoteci se sačinjava u formi javnobeležničkog zapisa ili javnobeležnički potvrđene (solemnizovane) isprave.⁷⁷ Prema Zakonu o hipoteci, hipotekom može biti obezbeđeno svako potraživanje, uključujući i buduće ili uslovno potraživanje, kao i potraživanje izraženo u stranoj valuti.⁷⁸ Bilo bi dobro da srpski zakon o hipoteci sadrži izričitu odredbu da se u slučaju da se hipotekom obezbeđuje buduće ili uslovno potraživanje, mora upisati tzv. maksimalna hipoteka, ili hipoteka na najviši iznos.⁷⁹ S obzirom na već navedeno, da se hipotekom u Srbiji mogu obezbediti i uslovna i buduća potraživanja, može se zaključiti da i ona mogu biti predmet javnobeležničke isprave, s tim da i buduća potraživanja moraju da budu jasno određena po osnovu i obimu.

6. VREME ISPUNJENJA OBAVEZE

Sledeći uslov za neposrednu izvršnost jeste navođenje roka dospelosti obaveze dužnika. Ako se dospelost ne može dokazati javnobeležničkom ispravom, onda se dokazuje javnom ispravom ili ispravom koja je overe-

75 Član 85. st. 3. i 4. ZJB, *Sl. glasnik RS*, br. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – dr. zakon, 93/14 – dr. zakon, 121/14, 6/15 i 106/15.

76 Član 41. stav 1. tačka 4. ZIO, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15; član 15. stav 1. Zakona o hipoteci Republike Srbije, *Sl. glasnik RS*, br. 115/05, 60/15, 63/15 – odluka US i 83/15.

77 Član 10. stav 1. ZH, *Sl. glasnik RS*, br. 115/05, 60/15, 63/15 – odluka US i 83/15.

78 Član 7. ZH, *Sl. glasnik RS*, br. 115/05, 60/15, 63/15 – odluka US i 83/15.

79 Živković, M., 2009, *Novo hipotekarno pravo u Republici Srbiji*, str. 9, (www.ius.bg.ac.rs, 01.11.2016).

na prema zakonu, odnosno odlukom donesenom u parničnom postupku. Isto važi i za slučaj da je potraživanje ili obaveza prešla na treće lice, dakle na nekog ko nije označen kao poverilac, odnosno dužnik u izvršnoj ispravi, budući da je jedan od uslova za neposrednu izvršnost da su poverilac i dužnik tačno određeni (ovu mogućnost predviđaju mnogi zakoni koji regulišu postupak prinudnog izvršenja).⁸⁰ Treba, međutim, podvući razliku između neposredne mogućnosti izvršenja javnobeležničke isprave, u kojoj dužnik izričito dozvoljava poveriocu da po dospelosti potraživanja predloži neposredno izvršenje, i između stvarnih uslova za dejstvo izvršnosti javnobeležničke isprave. Stvarni uslovi će biti ispunjeni tek nakon dospelosti potraživanja.⁸¹

7. STRANKE

U izvršnoj ispravi moraju biti tačno navedeni poverilac i dužnik. Postavlja se, međutim, pitanje može li izvršenje zahtevati treće lice koje nije u izvršnoj ispravi navedeno kao poverilac, odnosno može li se izvršenje zahtevati protiv novog dužnika, koji takođe nije naveden u izvršnoj ispravi. Odgovor je pozitivan i proizilazi iz odredaba zakona koji uređuju izvršni postupak. Izvršni postupak se može voditi na predlog i u korist lica koje nije naznačeno kao poverilac u izvršnoj ispravi, a ukoliko javnom ili po zakonu overenom ispravom dokaže da je potraživanje prešlo na njega, odnosno ukoliko takav dokaz nije moguć, prelaz potraživanja treba da dokaže pravnosnažnom ili konačnom odlukom donetom u parničnom, prekršajnom ili upravnom postupku. U slučaju u kome nakon donošenja rešenja o izvršenju na osnovu izvršne isprave potraživanje pređe sa izvršnog poverioca na drugo lice, na predlog sticaoca se utvrđuje da je stupio na mesto izvršnog poverioca, ako to dokaže javnom ili prema zakonu overenom ispravom. Ista pravila važe i za slučaj u kome se postupak vodi prema licu koje u izvršnoj ispravi nije označeno kao dužnik, odnosno kada posle donošenja rešenja o izvršenju na osnovu izvršne isprave obaveza dužnika pređe na drugo lice kao sticaoca obaveze.⁸²

80 Član 30. ZIP, *Sl. novine FBiH*, br. 32/03, 33/06, 46/16; član 30. ZIP, *Sl. glasnik RS*, br. 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12 i 67/13; član 48. ZIO, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15; član 32. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16.

81 Rijavec, V., 2007, str. 158.

82 Član 48. ZIO, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15, član 32. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16; član 24. ZIZ, *Uradni list RS*, št. 3/07 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08-ZST-1, 45/08-ZArbit, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15 in 76/15 – odl. US; član 30. ZIP, *Sl. novine FBiH*, br. 32/03, 33/06 i 46/16; član 30. ZIP, *Sl. glasnik RS*, br. 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12 i 67/13.

8. SAGLASNOST DUŽNIKA

Još jedan uslov za neposrednu izvršnost javnobeležničke isprave jeste saglasnost dužnika sa neposrednim izvršenjem. Saglasnost se može odnositi na obavezu u celini ili njen deo ako je deljiva. Može i da se ograniči na određeni predmet izvršenja. Moguća je i neograničena neposredna izvršnost javnobeležničke isprave na bilo kojoj imovini dužnika, uz uslov da se sa tim dužnik izričito saglasio, zbog čega je izuzetno bitno da se u javnobeležničkoj ispravi navede pravni osnov obaveze i obim u kome se dužnik sa obavezom saglasio. Saglasnost može da bude deo javnobeležničke isprave, ali se može sačiniti i u zasebnoj javnobeležničkoj ispravi koja se odnosi na osnovnu.⁸³ U pitanju je tzv. *clausula exequendi* – konstatacija izjave dužnika da se neposredno na osnovu isprave kojom je utvrđeno potraživanje, a radi njegovog namirenja po dospelosti, neposredno zatraži izvršenje.⁸⁴

9. POTVRDA IZVRŠNOSTI

Uslov za sticanje svojstva izvršne isprave jeste i potvrda o izvršnosti.⁸⁵ Na predlog stranke, ovu potvrdu izdaje sud ili drugi organ koji je u prvom stepenu doneo izvršnu ispravu, ili javni beležnik tako što potvrdu stavlja na izvršnu ispravu.⁸⁶ Ovu potvrdu javni beležnik može izdati samo ako je potraživanje dospelo. Za izvršnost javnobeležničkih isprava potrebno je da su ispunjena dva uslova: saglasnost dužnika i dospelost potraživanja.⁸⁷ Kod javnobeležničke isprave zapravo dolazi do preklapanja materijalnopravnog uslova za sticanje svojstva izvršnosti (određenost zahteva, saglasnost dužnika) i procesnopravnog uslova (dospelost potraživanja).⁸⁸ Protiv rešenja o izvršenju donesenog na osnovu izvršne javnobeležničke

83 Rijavec, V., 2002, str. 39.

84 Dika, M., 2010, str. 6.

85 U Federaciji Bosne i Hercegovine i u Republici Srpskoj izvršna isprava notara na osnovu koje je podnesen predlog za izvršenje ne mora da bude snabdevena potvrdom izvršnosti, već se njena izvršnost ceni prema odredbama Zakona o notarima (vid. član 35. stav 3. ZIP, *Sl. novine FBiH*, br. 32/03, 33/06 i 46/16; član 35. stav 3. ZIP, *Sl. glasnik Republike Srpske*, br. 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12 i 67/13).

86 Član 35. stav 2. ZIP, *Sl. novine FBiH*, br. 32/03, 33/06, 46/16; član 35. stav 2. ZIP, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12 i 67/13; član 44. stav 1. i 2. ZIO, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15; član 36. st. 1. i 2. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16; član 42, stav 1. ZIZ, *Uradni list RS*, št. 3/07 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08-ZST-1, 45/08-ZArbit, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15 in 76/15 – odl. US.

87 Rijavec, V., 2002.

88 Rijavec, V., 2002., str. 41.

isprave, dužnik može uložiti sva pravna sredstva predviđena zakonom koji uređuje postupak prinudnog izvršenja. Ako potvrda o izvršnosti nije bila osnovana, ukinuće je rešenjem sud ili drugi organ koji ju je izdao, na predlog stranke ili po službenoj dužnosti.⁸⁹ U pogledu izvršnosti strane izvršne isprave (dakle i javnobeležničke isprave), u načelu se primenjuje princip uzajamnosti.⁹⁰

9.1. EVROPSKI IZVRŠNI NASLOV

Javnobeležnička isprava priznata je kao izvršni naslov (*titulus executionis*) u Evropskoj uniji na osnovu Uredbe o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu (*Regulation EC No. 805/2004 of the European Parliament and of the Council creating a European Enforcement Order for uncontested claims*).⁹¹

Hrvatski Ovršni zakon sadrži odredbe o postupku za izdavanje potvrde o evropskom izvršnom naslovu za nesporne tražbine, kao i za određivanje i sprovođenje izvršenja na osnovu evropskog izvršnog naslova.⁹² I slovenački Zakon o izvršbi in zavarovanju sadrži odredbe o potvrdi izvršnosti i verodostojnosti na osnovu pravnog akta Evropske unije koji se neposredno primenjuje u Republici Sloveniji.⁹³

Budući da nema potrebe za prethodnom proverom uslova za nastupanje izvršnosti, potvrda o izvršenju zapravo služi rasterećenju sudova, a u međunarodnom prometu omogućava direktan pristup izvršenju u drugoj državi članici Evropske unije, bez egzekvatur.⁹⁴ Naime, politika na području pravosudne saradnje Evropske unije u građanskim i privrednim stvarima zasniva se na načelu uzajamnog priznavanja, čiji je krajnji cilj

89 Član 44. stav 3. ZIO, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15; član 36. stav 3. i član 35. stav 1. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16; član 35. stav 4. ZIP, *Sl. novine FBiH*, br. 32/03, 33/06 i 46/16; član 35. stav 4. ZIP, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12 i 67/13; član 42. stav 2. ZIZ, *Uradni list RS*, št. 3/07 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08-ZST-1, 45/08-ZArbit, 51/10, 26/11, 17/13-odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15 in 76/15 – odl. US.

90 Član 8. ZJB, *Sl. glasnik RS*, br. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – dr. zakon, 93/14 – dr. zakon, 121/14, 6/15 i 106/15; član 11. ZJB, *Narodne novine*, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09; član 7. ZN, *Uradni list RS*, št. 2/07, 45/08; član 109. ZN, *Sl. novine FBiH*, br. 45/02.

91 Zimmermann, S., Schmitz-Vornmoor, A., 2009, Javnobilježnička služba u Evropskoj Uniji, filozofija struke i trendovi razvoja, harmonizacija i ujednačavanje, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 59, str. 1240.

92 Čl. 356–364. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16.

93 Član 42a. ZIZ, *Uradni list RS*, št. 3/2007 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08-ZST-1, 45/08-ZArbit, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15 in 76/15 – odl. US.

94 Rijavec, V., 2007, str. 165.

slobodno kretanje svih vrsta sudskih odluka na području građanskih i privrednih stvari među svim državama članicama, i njihovo priznanje i izvršenje u drugim državama članicama, bez posrednih koraka. Na ovom području prava Evropske unije ključni element jeste postepeno uklanjanje prepreka priznanju i izvršenju presuda između pravosudnih sistema država članica, uz potpuno ukidanje postupka za proglašenje izvršnosti strane presude (egzekvatura).⁹⁵ Uredba o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu je napravila korak dalje pa se odnosi na sudske odluke, sudska poravnanja i autentične isprave (što podrazumeva i javnobeležničke isprave) u kojima su utvrđena nesporna potraživanja.

Kako se i navodi u preambuli ove uredbe, Evropska zajednica ima za cilj očuvanje i razvoj prostora slobode, bezbednosti i pravde u kom je osigurana sloboda kretanja, te je usvajanje mera u oblasti pravosudne saradnje u građanskim stvarima neophodno za pravilno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta. Savet je 30. novembra 2000. godine usvojio program mera za implementaciju principa međusobnog priznanja odluka u građanskim i privrednim stvarima, čiji je prvi stepen abolicija egzekvature, odnosno stvaranje evropskog izvršnog naslova za nesporne tražbine, pod čime se podrazumevaju sve situacije u kojima je poverilac, ako je dokazano da dužnik nije osporavao vrstu ili visinu novčanog potraživanja, dobio sudsku odluku protiv dužnika ili izvršivu ispravu u kojoj se tražio izričit pristanak dužnika, nezavisno od toga da li je reč o sudskom poravnanju ili autentičnoj ispravi.⁹⁶

9.2. UREDBA (EZ) BR. 805/2004 O UVOĐENJU EVROPSKOG IZVRŠNOG NASLOVA O NESPORNIM TRAŽBINAMA U SEKUNDARNOM PRAVU⁹⁷ I JAVNOBELEŽNIČKE ISPRAVE

Cilj ove uredbe, kako se i navodi u članu 1, jeste uvođenje evropskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine, kako bi se, uz ispunjenje minimalnih normi, omogućio slobodan protok sudskih odluka, sudskih poravnanja i autentičnih isprava u svim državama članicama⁹⁸ i to bez ikakvih posrednih postupaka koje bi trebalo pokrenuti u državi članici izvršenja,

95 Pravosudna suradnja u građanskim stvarima u Europskoj Uniji, Vodič za pravosudne djelatnike, str. 7, *Evropska Unija*, 2014, (www.e-justice.europa.eu, 10.11.2016).

96 Tačke 1–5. Preambule Uredbe o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu.

97 Regulation EC No 805/2004 of the European Parliament and of the Council creating a European Enforcement Order for uncontested claims.

98 U kontekstu ove uredbe izraz „država članica” odnosi se na sve države članice, osim na Dansku (član 2. stav 3. Uredbe o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu).

pre priznanja i izvršenja. Primenjuje se u građanskim i privrednim stvarima. Ne odnosi se na poreske, carinske ili upravne stvari, niti na odgovornost države za postupanje ili nepostupanje pri izvršavanju državne vlasti (*acta iure imperii*). Ne primenjuje se na status ili pravnu sposobnost fizičkih lica, prava svojine, koja proizilaze iz bračnih odnosa, testamenta i nasleđivanja; bankrot, postupke koji se odnose na likvidaciju platežno nesposobnih privrednih društava ili drugih pravnih lica i slične postupke; socijalnu sigurnost niti na arbitražu.⁹⁹ Uredba se primenjuje na sudske odluke, sudske nagodbe i autentične isprave koje se odnose na potraživanja koja nisu sporna. Potraživanje se smatra nespornim: ako se dužnik izričito saglasio sa potraživanjem tako što ga je priznao ili putem poravnjanja koje je potvrdio sud ili koje je zaključeno pred sudom u toku postupka; ako dužnik nikada nije osporio potraživanje u skladu sa odgovarajućim proceduralnim pravilima, prema pravu države članice porekla u toku sudskog postupka; ako je dužnik izostao sa ročišta ili nije bio zastupan na ročištu o predmetnom potraživanju, nakon što je prvobitno osporio potraživanje u toku sudskog postupka, pod uslovom da takvo postupanje podrazumeva prećutno priznanje potraživanja ili činjenica koje navodi poverilac u skladu sa pravom države članice porekla; ili da dužnik izričito prihvata potraživanje u autentičnoj ispravi. Potraživanjem se u smislu Uredbe smatra zahtev za isplatu određenog novčanog iznosa koji je dospelo ili za koji se datum dospeća navodi u sudskoj odluci, sudskom poravnanju ili autentičnoj ispravi. Sudska odluka znači svaku sudsku odluku koju donosi sud države članice, bez obzira na njen naziv, uključujući dekret, nalog, odluku ili rešenje o izvršenju, kao i obračun troškova ili izdataka koje utvrđuje službenik suda. Autentična isprava znači ispravu koja je službeno sastavljena ili registrovana kao autentična isprava i čija se verodostojnost odnosi na potpis i sadržaj isprave i utvrđuje od strane državnog organa ili drugog organa koje je u tu svrhu ovlastila država članica iz koje isprava potiče. Autentična isprava podrazumeva i sporazum u vezi sa obavezama izdržavanja, zaključen pred upravnim organima ili potvrđen od strane organa uprave.¹⁰⁰ Autentična isprava koja je potvrđena kao evropski nalog za izvršenje u državi članici porekla izvršava se u državama članicama bez potrebe proglašavanja izvršnosti i bez ikakve mogućnosti osporavanja njene izvršnosti.¹⁰¹ I sudsko poravnanje koje je potvrđeno kao evropski nalog za izvršenje u državi članici porekla izvršava se u drugim državama članica-

99 Član 2. st. 1. i 2. Uredbe o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu.

100 Član 3. i član 4. tač. 1–3. Uredbe o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu.

101 Član 25. stav 2. Uredbe o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu.

ma, bez potrebe proglašavanja izvršnosti i bez ikakve mogućnosti osporavanja njegove izvršnosti.¹⁰² Isto važi i za sudske odluke koje su potvrđene kao evropski nalog za izvršenje.¹⁰³ Da se zadržimo na autentičnim ispravama. Član 4. tačka 3a pod autentičnom ispravom podrazumeva: „ispravu koja je službeno sastavljena ili registrovana kao autentična isprava i čija se verodostojnost odnosi na potpis i sadržaj isprave i utvrđuje od strane državnog organa ili drugog organa koga je u tu svrhu ovlastila država članica iz koje isprava potiče...”. Sasvim je sigurno da tako određen pojam javne isprave obuhvata javnobeležničke isprave koje o pravnim poslovima sačinjava javni beležnik¹⁰⁴ i solemnizovane privatne isprave.¹⁰⁵

Uredba o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu ne utiče na mogućnost traženja priznanja i izvršenja sudske odluke, sudskog poravnanja ili autentične isprave o nespornim potraživanjima u skladu sa Uredbom (EZ) br. 44/2001 o nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i privrednim stvarima (*Regulation EC No. 44/2001 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters*).¹⁰⁶ Isto tako ne utiče na primenu Uredbe (EZ) br. 1348/2000 o dostavi u državama članicama sudskih i vansudskih pismena u građanskim i privrednim stvarima (*Regulation EC No. 1348/2000 on the Service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil and commercial matters*).¹⁰⁷

9.3. UREDBA (EZ) BR. 44/2001 O NADLEŽNOSTI, PRIZNANJU I IZVRŠENJU SUDSKIH ODLUKA U GRAĐANSKIM I PRIVREDNIM STVARIMA

Ovom je Uredbom, između ostalog, uvedena i mogućnost da se na osnovu javnobeležničkih isprava izdatih u jednoj državi članici traži izvršenje u drugim državama članicama. Ona se primenjuje na građanske i pri-

102 Član 24. stav 2. Uredbe o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu.

103 Član 6. Uredbe o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu.

104 Terminološki određene npr. kao javnobeležnički zapis, javnobeležnički akt, notarski obrađena isprava.

105 Dika, M., 2010, str. 16.

106 Čl. 27. i 28. Uredbe o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu.

107 Ova uredba je stavljena van snage Uredbom (EZ) 1393/2007 o dostavi državama članicama sudskih i vansudskih pismena u građanskim i privrednim stvarima (*Regulation EC No. 1393/2007 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters (service of documents) and replacing Council Regulation EC No. 1348/2000*).

vredne stvari, ali ne obuhvata fiskalne, carinske ili administrativne stvari, niti na status ili pravnu sposobnost fizičkih lica, pravo svojine koje proizilazi iz bračnih veza, testamenta i nasljeđivanja, stečaj, postupke koji se odnose na likvidaciju insolventnih privrednih društava ili drugih pravnih lica, postupke poravnanja ili slične postupke, socijalno osiguranje, ni na arbitražu.¹⁰⁸

Pored izvršenja sudskih odluka koje su donesene u jednoj državi članici i koje se u njoj mogu izvršiti, a koje se na zahtev bilo koje zainteresovane stranke mogu izvršiti i u drugoj državi članici ako su u njoj proglašene izvršnim,¹⁰⁹ prema ovoj uredbi se može tražiti izvršenje i sudskog poravnanja¹¹⁰ i autentičnih isprava. Naime, prema članu 57. stav 1. Uredbe, isprava koja je službeno sastavljena ili registrovana kao javna isprava i koja se može izvršiti u jednoj državi članici, u drugoj se državi članici proglašava izvršnom na zahtev bilo koje zainteresovane stranke. Značenje takve javne isprave mogu da imaju i izvršne javnobeležničke isprave, dakle sve javnobeležničke isprave koje prema pravu zemlje porekla imaju značajne izvršne javne isprave. Ipak, isprave na kojima je overen potpis javnog beležnika ne bi mogle da imaju značaj javne i izvršne isprave u smislu Uredbe o nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i privrednim stvarima.¹¹¹

10. PRAVNA SREDSTVA PROTIV JAVNOBELEŽNIČKIH IZVRŠNIH ISPRAVA

10.1. SAMOSTALNA TUŽBA

Isprave koje o pravnim poslovima među strankama ili koje o jednostranim pravnim poslovima sačinjavaju javni beležnici predstavljaju izvršne isprave. Kao dokazno sredstvo, ovakve isprave spadaju u dispozitivne javne isprave. Zakonodavac određuje koji pravni poslovi moraju biti sačinjeni u formi javnobeležničke isprave (javnobeležničkog zapisa, javnobeležničkog akta, notarski obrađene isprave). Ako ovi pravni poslovi nisu sačinjeni u obliku javnobeležničke isprave, oni ne proizvode pravno dejstvo¹¹² budući da forma javnobeležničke isprave za te pravne poslove

108 Član 1. Uredbe o nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i privrednim stvarima.

109 Član 38. stav 1. Uredbe o nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i privrednim stvarima.

110 Član 58. Uredbe o nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i privrednim stvarima.

111 Dika, M., 2010, str. 20.

112 Član 82. stav 1. tač. 1–3. i stav 4. ZJB, *Sl. glasnik RS*, br. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – dr. zakon, 93/14 – dr. zakon, 121/14, 6/15 i 106/15; član 73. stav 2. ZN, *Sl. novi-*

ima karakter forme *ad validitatem*.¹¹³ Pravni poslovi koji su sačinjeni u obliku ovakve javnobeležničke isprave imaju istu dokaznu snagu kao da su sačinjeni u sudu ili pred drugim državnim organom.¹¹⁴ Budući da predstavljaju javne isprave¹¹⁵, za njih važi pretpostavka istinitosti onoga što se u njima potvrđuje, odnosno određuje. Ako bi se u parničnom postupku koristila ovakva javnobeležnička isprava kao dokaz, bilo bi dopušteno dokazivati da isprava nije autentična, da je nije sastavio javni beležnik koji je na njoj označen kao izdavalac, ili da nema svojstvo javne isprave budući da nije poštovana propisana forma pri njenom sastavljanju, te da činjenice koje utvrđuje ne postoje.¹¹⁶ Teret dokazivanja leži na stranci koja to tvrdi. Izuzetak postoji u slučaju u kome isprava ima vidljive spoljne nedostatke. Ova javnobeležnička isprava ima, dakle, dokaznu snagu javne isprave o pravnom poslu koji sadrži, odnosno o drugim izjavama volje stranaka datih pred javnim beležnikom; drugim rečima, ima formalnu dokaznu snagu javne isprave, koja se odnosi na to da je ispravu izdao javni beležnik u propisanom obliku i u okviru svojih nadležnosti, ali i materijalnu dokaznu snagu, koja se odnosi na istinitost sadržine javne isprave. Za osporavanje autentičnosti, Zakon o parničnom postupku dozvoljava tužbu za utvrđenje kojom se može zahtevati da sud utvrdi autentičnost, odnosno neautentičnost isprave.¹¹⁷ U pogledu sadržine, stranke bi mogle u posebnom parničnom postupku da traže poništaj pravnog posla iz nekog od razloga zbog kojeg bi se pravni posao mogao pobijati,¹¹⁸ s tim da u slučajevima u kojima se pobija pravni posao iz javnobeležničke isprave, tužbeni zahtev mora da glasi na poništaj pravnog posla iz isprave, a ne na poništaj same

ne FBiH, br. 45/02; član 68. stav 3. ZN, *Sl. glasnik Republike Srpske*, br. 86/04, 2/05, 74/05, 76/05, 91/06, 37/07, 50/10, 78/11, 20/14.

113 Poznić, B., Rakić Vodinelić, V., 2015, str. 401.

114 Član 82. stav 2. ZJB, *Sl. glasnik RS*, br. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – dr. zakon, 93/14 – dr. zakon, 121/14, 6/15 i 106/15.

115 Član 7. ZJB, *Sl. glasnik RS*, br. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – dr. zakon, 93/14 – dr. zakon, 121/14, 6/15 i 106/15, član 4. ZN, *Službene novine FBiH*, br. 45/02; član 4. ZN, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 86/04, 2/05, 74/05, 76/05, 91/06, 37/07, 50/10, 78/11, 20/14; član 3. ZJB, *Narodne novine*, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09; član 3. ZN, *Uradni list RS*, št. 2/07, 45/08.

116 Dika, M., 1994, *Javnobilježnički akti, Stručne informacije za poduzeća i druge pravne osobe*, 2, str. 22.

117 Član 194. stav 1. ZPP, *Sl. glasnik RS*, br. 72/11, 49/13 – odluka US, 74/13 – odluka US i 55/14, član 187. stav 1. ZPP, *Narodne novine*, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, član 54. stav 1. ZPP, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13, član 54. stav 1. ZPP, *Službene novine FBiH*, br. 53/03, 73/05, 19/06, 98/15, član 181. stav 1. ZPP, *Uradni list RS*, št. 73/07 – uradno prečišćeno besedilo, 45/08-ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US in 48/15 – odl. US.

118 Na primer, prekomerno oštećenje, mane volje, nedostaci u zastupanju ili punomoćju.

isprave. Dok presuda kojom se poništava pravni posao iz isprave ne postane pravnosnažna, ovakva javnobeležnička isprava će imati punu dokaznu snagu javne isprave o pravnom poslu zaključenom pred javnim beležnikom. Ako izgubi autentičnost javne isprave, samim tim i dokaznu snagu javne isprave, ništa ne sprečava pobijanje takve isprave kao privatne isprave (sud tada primenjuje princip slobodne ocene dokaza).¹¹⁹ Možemo reći da ukoliko je ovakva javnobeležnička isprava sačinjena u suprotnosti sa zakonom, ona gubi autentičnost (gubi svojstvo javne isprave), a ukoliko je javni beležnik greškom pogrešno razumeo pravu volju stranaka, pa je stoga, na primer, posao zaključen pod uticajem mana volje, ili ako zakonski zastupnik nije imao potrebna ovlašćenja za zaključenje ugovora, dakle ako je javni beležnik načinio propust, javnobeležnička isprava neće proizvoditi dejstvo i smatraće se kao da nije ni zaključena.¹²⁰

10.2. PREDLOG ZA PROTIVIZVRŠENJE

Ukoliko tužba radi nevaljanosti pravnog posla sadržanog u javnobeležničkoj ispravi ne bude uspešna, izvršni dužnik, nakon što izvršenje bude sprovedeno, može u izvršnom postupku tražiti protivizvršenje.¹²¹ Postupkom protivizvršenja¹²² dužnik traži od suda da obaveže poverioca da mu vrati ono što je neosnovano primio.¹²³ Razlozi za protivizvršenje odnose se na slučajeve u kojima je izvršna isprava pravnosnažno ili konačno ukinuta, preinačena, poništena ili stavljena van snage, ili je na drugi način utvrđeno da nema dejstvo; rešenje o izvršenju ukinuto ili preinačeno; ili je sam dužnik u toku postupka namirio potraživanje mimo suda; ili je pak izvršenje proglašeno za nedopušteno.¹²⁴ U srpskom pravu, predlog za protivizvršenje može se podneti i ukoliko je poverilac primio više od svog potraživanja ili ako pri izvršenju na zaradi i drugim stalnim

119 Bikić, E., Povlakić, M., Suljević, S., Plavšić, M., 2013, str. 108–109.

120 Senjak, K., 2013, str. 458–459.

121 Prokić Trgovčević, M., 2012, str. 327.

122 Član 113. ZIO, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15; član 54. ZIP, *Službene novine FBiH*, br. 32/03, 33/06 i 46/16; član 54. ZIP, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12 i 67/13; član 62. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16; član 67. ZIZ, *Uradni list RS*, št. 3/07 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08-ZST-1, 45/08-ZArbit, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15 in 76/15 – odl. US.

123 Poznić, B., Rakić Vodinelić, V., 2015, str. 606.

124 Član 115. ZIO, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15; član 54. ZIP, *Službene novine FBiH*, br. 32/03, 33/06 i 46/16; član 54. ZIP, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12 i 67/13; član 62. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16; član 67. ZIZ, *Uradni list RS*, št. 3/07 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08-ZST-1, 45/08-ZArbit, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15 in 76/15 – odl. US.

novčanim primanjima nisu poštovane odredbe o ograničenju izvršenja.¹²⁵ Slično rešenje sadrži i slovenačko pravo.¹²⁶ Nakon isteka rokova u kojima se može tražiti protivizvršenje, izvršni dužnik može pokrenuti parnični postupak protiv izvršnog poverioca tužbom zbog neosnovanog obogaćenja, osim u slučaju kada su na predmetu na kome je izvršenje sprovedeno nastale stvarne i pravne promene zbog kojih izvršenje više nije moguće.¹²⁷

10.3. PRIGOVOR NA IZVRŠENJE

Kada je izvršnom sudu podnesen predlog za izvršenje na osnovu izvršne isprave, sud ovo rešenje donosi ne upuštajući se u ocenu postojanja potraživanja utvrđenog u toj ispravi, pa čak i kada je ta isprava izvršna javnobeležnička isprava.¹²⁸ Naime, u skladu sa načelom formalnog legaliteta, koje je jedno od osnovnih načela izvršnog postupka, sud je dužan da donese rešenje o izvršenju i da sprovede izvršenje ukoliko su ispunjeni uslovi za donošenje rešenja o izvršenju – sud je vezan aktom koji predstavlja izvršnu ispravu. On se ne upušta u zakonitost ili pravilnost izvršne isprave, ne može raspravljati o njenoj sadržini ili izvoditi dokaze kako bi se utvrdilo da li potraživanje utvrđeno u izvršnoj ispravi postoji ili ne, ili ne postoji u obimu u kome je utvrđeno.¹²⁹ Kao pravno sredstvo protiv rešenja o izvršenju dužniku na raspolaganju stoji prigovor protiv rešenja o izvršenju iz svih zakonom predviđenih razloga.¹³⁰

11. ZAKLJUČAK

Imajući u vidu trend dejudicijalizacije pružanja pravne zaštite na području građanskopravnih odnosa, posebno preventivnog karaktera, uloga javnih beležnika u stvaranju osnova za izvršenje postaje sve značajnija.

125 Član 115, stav 1. tačka 5. ZIO, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15

126 Član 67. stav 1. tačka 5. ZIZ, *Uradni list RS*, št. 3/07 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08-ZST-1, 45/08-ZArbit, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15 in 76/15 – odl. US.

127 Poznić, B., Rakić Vodinelić, V., 2015, str. 608. i član 115. stav 2. i član 118. ZIO, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15; član 54. stav 4. i član 57. ZIP, *Službene novine FBiH*, br. 32/03, 33/06 i 46/16; član 54. stav 4. i član 57. ZIP, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12 i 67/13; član 62. stav 2. OZ, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16; član 67. stav 4. i član 70. ZIZ, *Uradni list RS*, št. 3/07 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08-ZST-1, 45/08-ZArbit, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15 in 76/15 – odl. US.

128 Rijavec, V., 2007, str. 167.

129 Poznić, B., Rakić Vodinelić, V., 2015, str. 585.

130 Rijavec, V., 2007.

Stavovi povodom pitanja mogu li javnobeležničke isprave imati snagu izvršnih isprava su različiti, kao i subjektivna i objektivna ograničenja vezana za izvršnost javnobeležničkih isprava.¹³¹ Čini se, međutim, da potreba za što efikasnijim ostvarenjem građanskih prava, te zaštitom poverioca, koji na osnovu izvršne javnobeležničke isprave može tražiti izvršenje, nužno nameće potrebu javnobeležničkih isprava kao izvršnih isprava. Ne treba zaboraviti da se osim poverioca štiti i dužnik od troškova parničnog postupka, a svakako da se rasterećuju i sudovi,¹³² što je jedan od razloga zbog koga se uvođenjem javnog beležništva vrši dejudicijalizacija.

LITERATURA

1. Bikić, E., Powlakić, M., Suljević, S., Plavšić, M., 2013, *Notarsko pravo*, Sarajevo, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.
2. Crnjanski, V., 2015, Javnobeležnička isprava o zasnivanju hipoteke kao vrsta izvršne isprave, *Pravni zapisi*, 1.
3. Culja, S., 1938, *Građansko procesno pravo Kraljevine Jugoslavije, I sveska, vanparnični postupci (izvršno, stečajno i vanparnično procesno pravo)*, Beograd, Izdavačko i knjižarsko preduzeće Geca Kon.
4. Dika, M., 1994, Javnobilježnički akti, *Stručne informacije za poduzeća i druge pravne osobe*, 2.
5. Dika, M., 2010, Javnobilježničke ovršne isprave, *Zbornik radova sa regionalnih konferencija o notarijatu*, Nemačka organizacija za tehničku saradnju (GTZ) GmbH, Otvoreni fond za jugoistočnu Evropu – Pravna reforma, Beograd, Tirana, april–novembar.
6. Mihalčić, G., 2013, Zadužnica i bjanko zadužnica u svijetlu novouvedenih pravila o registru zadužnica i bjanko zadužnica, *Pravo i porezi: časopis za pravnu i ekonomsku teoriju i praksu*, 22 (2013) 2.
7. Perović, S., 1981, *Obligaciono pravo*, Beograd, Službeni list SFRJ.
8. Powlakić, M., Schalast, C., Softić, V., 2009, *Komentar Zakona o notarima u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, Nemačka organizacija za tehničku saradnju (GTZ) GmbH i Otvoreni regionalni fond za jugoistočnu Evropu.
9. Poznić, B., Rakić Vodinelić, V., 2015, *Građansko procesno pravo*, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu i Službeni glasnik.
10. Pravosudna suradnja u građanskim stvarima u Europskoj Uniji, Vodič za pravosudne djelatnike, str. 7, *Europska Unija*, 2014, (www.e-justice.europa.eu, 10.11.2016).
11. Prokić Trgovčević, M., 2012, *Ovlašćenja javnog beležnika i organizacija beležništva*, Beograd, Službeni glasnik.
12. Rijavec, V., 2002, Neposredna ovršnost javnobilježničkog akta, *Javni bilježnik*, 6.

131 Dika, M., 2010.

132 Senjak, K., 2013, str. 481.

13. Rijavec, V. 2007, Problematika ovršnog notarskog akta na primjeru Slovenije, *Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, (GTZ) GmbH, Neum, 22–24 juni.
14. Senjak, K., 2013, Notarijat i izvršnost notarskih akata, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 63 (2013) 2.
15. Triva, S., Dika, M., 2004, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, Narodne novine.
16. Zimmermann, S., Schmitz-Vornmoor, A., 2009, Javnobilježnička služba u Europskoj Uniji, filozofija struke i trendovi razvoja, harmonizacija i ujednačavanje, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 59 (2009) 6.
17. Živković, M., 2009, *Novo hipotekarno pravo u Republici Srbiji*, (www.bg.ac.rs, 01.11.2016).

PRAVNI IZVORI

1. Notariatsordnung, RGBI, 75/1871, sa poslednjom izmenom prema BGBL 50/2016.
2. Ovršni zakon, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 i 55/16.
3. Zakon o hipoteci, *Sl. glasnik RS*, br. 115/05, 60/15, 63/15 – odluka US i 83/15.
4. Zakon o izvršenju i obezbeđenju, *Sl. glasnik RS*, br. 106/15.
5. Zakon o izvršnom postupku, *Službene novine FBiH*, br. 32/03, 33/06 i 46/16.
6. Zakon o izvršnom postupku, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12 i 67/13.
7. Zakon o izvršbi in zavarovanju, *Uradni list RS*, br. 3/07.
8. Zakon o javnom beležništvu, *Sl. glasnik RS*, br. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – dr. zakon, 93/14 – dr. zakon, 121/14, 6/15 i 106/15.
9. Zakon o javnom bilježništvu, *Narodne novine*, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07 i 75/09.
10. Zakon o notariatu, *Uradni list RS*, br. 2/07.
11. Zakon o notarima, *Službene novine FBiH*, br. 45/02.
12. Zakon o notarima, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 86/04, 2/05, 74/05, 76/05, 91/06, 37/07, 50/10, 78/11 i 20/14.
13. Zakon o pravdnem postupku, *Uradni list RS*, br. 73/07 – uradno prečišćeno besedilo, 45/08-ZArbit, 45/08, 111/08-odl. US, 57/09 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US in 48/15 – odl. US.
14. Zakon o parničnom postupku, *Službene novine FBiH*, br. 53/03, 73/05, 19/06, 98/15.
15. Zakon o parničnom postupku, *Narodne novine*, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13 i 89/14.
16. Zakon o parničnom postupku, *Sl. glasnik RS*, br. 72/11, 49/13 – odluka US, 74/13 – odluka US i 55/14.
17. Zakon o parničnom postupku Republike Srpske, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13.

18. Uredba o nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i privrednim stvarima (Regulation EC No. 44/2001 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters).
19. Uredba o uvođenju evropskog izvršnog naslova o nespornim tražbinama u sekundarnom pravu (Regulation EC No. 805/2004 of the European Parliament and of the Council creating a European Enforcement Order for uncontested claims).

THE ENFORCED EXECUTION OF A NOTARIAL ENFORCEMENT ORDER

Monika Milošević

SUMMARY

We witness a trend toward so-called dejudicialization for the purpose of disburdening the courts. By creating or participating in the creation of enforcement orders, notaries public contribute to the prevention of conducting separate proceedings for the establishment, as well as enforcement of rights, which furthermore eliminates the need for cognition trials that would establish the contested rights and seek foundations for execution. The protection of creditors who can claim execution based on a notarial act certainly requires such acts to be enforcement orders. This undoubtedly provides protection to debtors from the costs of civil procedure, as well. With this as a starting point, the author first considers which notarial acts qualify as enforcement orders, then analyzes the necessary conditions for the enforceability of a notarial act, all by means of the comparative law and exegetical methods. The author also analyzes the implementation of notarial acts as enforcement orders in the European Union based on the Regulation on the creation of a European Enforcement Order for Uncontested Claims in secondary law. Finally, the author also discusses the legal remedies against notarial enforcement orders.

Key words: enforcement order, notarial act, eligibility for execution, the confirmation of enforceability, Regulation on the creation of a European Enforcement Order for Uncontested Claims in secondary law, Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, legal remedies against notarial enforcement orders.

Dostavljeno Redakciji: 7. decembra 2016. god.

Prihvaćeno za objavljivanje: 20. decembra 2016. god.